

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ (Μ.Ε.Τ.)

T H E R E

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ Θ. ΚΕΡΑΣΤΑ

Κώστας Χριστόπουλος

Μάριος Σπηλιόπουλος

Τάκης Κουμπής

Copyright © Χαρίκλεια Θ. Κεράστα

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αναδημοσίευση, μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της παρούσας διατριβής χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη άδεια του/της συγγραφέα/ως. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η μεμονωμένη αντιγραφή τμημάτων του περιεχομένου για εκπαιδευτικό σκοπό, χωρίς πρόθεση εμπορικής ή άλλης εκμετάλλευσης, και πάντα υπό την προϋπόθεση της αναγραφής της πηγής προέλευσής του, χωρίς αυτό να σημαίνει καθ' οποιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας / της διατριβής από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του/της συγγραφέα/ως.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	5
Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑΣ	7
ΣΗΜΕΙΑ <i>A</i> ΚΑΙ <i>B</i> , <i>ΕΔΩ</i> ΚΑΙ <i>ΕΚΕΙ</i>	11
<i>THE AGE OF CONTAGEON</i> ΚΑΙ <i>Ο ΑΙΝΕΙΑΣ</i>	15
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	18
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	20

Αν δεν σε εμπιστεύεται, κάλεσε τον σπίτι σου για δείπνο. Όταν καθίσετε στο τραπέζι και σερβιριστείτε, ανταλλάξτε κουβέντες! Μελέτες στηρίζουν ότι την ώρα που ένας οργανισμός τρέφεται, οι άμυνες του καταστέλλονται. Εκεί, θα γνωρίσεις το δικό του σπίτι.

Χαρά Κεράστα

ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Ημέρα Τρίτη. Τη Δευτέρα εργάζομαι, οπότε η εβδομάδα μου ξεκινάει την Τρίτη. Ξυπνάω στις 12:01. Περνάω μισή ώρα στο κρεβάτι. Κοιτάζω την οθόνη του κινητού μου. Τελικά, συνηθίζουν τα μάτια μου στο φως. Σηκώνομαι.

Ωρα 12:31. Έχω αργήσει ήδη. Βάζω, βιαστικά, να γίνεται ο καφές. Περνάει άλλη μισή ώρα. Καφές, τσιγάρο, τουαλέτα. Το τοστ κάηκε. Δεν πειράζει. Θα φάω κάτι στη σχολή. Έχω κλειδωμένο το ποδήλατο στο μπαλκόνι. Το ξεκλειδώνω. Έχω αργήσει.

Ωρα 13:01. Ξεκινάω από το σπίτι. Οδός Συμμαχιδών 29. Συντεταγμένες $37^{\circ}58'20.1''N$ $23^{\circ}42'30.6''E$. Το πίσω φρένο του ποδηλάτου έχει χαλάσει. Ευτυχώς, έχω ακόμη το μπροστινό. Διασχίζω την οδό Πειραιώς. Μπροστά μου βλέπω το 049, το λεωφορείο που, εν μέρει, κάνει την ίδια διαδρομή με εμένα. Έχω βάλει στοίχημα με τον εαυτό μου να φτάσω πιο γρήγορα από το λεωφορείο. Αυτό είναι εφικτό, αν κάνει όλες τις προδιαγραμμένες στάσεις.

Ωρα 13:13. Έχει ξεκινήσει το μποτιλιάρισμα στους δρόμους. Έχω προβάδισμα. Δε σταματώ στα φανάρια. Οδηγώ ποδήλατο. Χρειάζεται να ελέγχω καλώς τον δρόμο.

Ωρα 13:16. Έφτασα στη σχολή. Οδός Πειραιώς 256. Συντεταγμένες $37^{\circ}57'45.4''N$ $23^{\circ}41'21.8''E$. Κλειδώνω το ποδήλατο στο μπαλκόνι. Ξεκλειδώνω την πόρτα. Έχω όλη την ημέρα μπροστά μου. Φτιάχνω καφέ, με το πάσο μου αυτή τη φορά.

Κάθομαι στο γραφείο μου. Στρίβω και ανάβω ένα τσιγάρο. [...]

Πήγε 22:01. Ωρα να επιστρέψω σπίτι. Κέρδισα την ημέρα.

Θα έλεγε κανείς ότι επιστρέφω σπίτι μου, αλλά σπίτι μου δεν είναι. Ίσως γιατί δεν υπάρχει σπίτι μου. Ή, ακριβέστερα, γιατί νιώθω σπίτι μου, κάπου που δεν είναι σαν το σπίτι μου, όταν δεν είμαι σπίτι μου. Πότε λοιπόν είναι κανείς σπίτι του;¹

Από αυτή ακριβώς την εμπειρία θέλω να ξεκινήσω. Από τη διαδικασία που αποκαλώ *ταξίδι* και εμπεριέχει ενδόμυχα το συναίσθημα της *νοσταλγίας* κάθε φορά που επιστρέφω σπίτι (μου). Είναι αλλόκοτο να το νιώθω αυτό, αφού δεν γεννήθηκα εδώ. Εδώ μένω μόλις δεκαεπτά μήνες. Τα παιδικά μου χρόνια δεν τα πέρασα εδώ. Μεγάλωσα στη Λιβαδειά, μια επαρχιακή πόλη στη Βοιωτία. Κι αυτό μέχρι δεκαοχτώ χρονών. Ύστερα, σπούδαζα πέντε χρόνια στην πόλη των Ιωαννίνων και έμεινα (προσωρινά) σε διάφορα σπίτια-όπου σπίτι μου δεν ήταν. Εφτά χρόνια μετά

---

¹ Barbara Cassin, *Η Νοσταλγία, Πότε Λοιπόν Είναι Κανείς Σπίτι Του*, εκδ. Μελάni, Αθήνα 2016, σελ. 23

και όποτε επιστρέφω στη πόλη που μεγάλωσα, μου φαίνονται όλα τόσο παράξενα οικεία και ανοίκεια ταυτόχρονα. Κάθε φορά που εισέρχομαι εκεί αισθάνομαι μια αμηχανία και μια δυσλειτουργία που με κρατεί κλεισμένη σε ένα δωμάτιο, σ' αυτό που αποκαλούμε σπίτι αλλά σπίτι δεν είναι. Ούτε εκεί γεννήθηκα. Γεννήθηκα σ' ένα νοσοκομείο στην Άμφισσα στη Φωκίδα. Έτσι, αναγράφεται στη ταυτότητά μου. Από εκεί, δεν έχω σίγουρα καμία ανάμνηση και καμία σύνδεση, εφόσον απλά γεννήθηκα εκεί.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑΣ

Είναι εδώ το σπίτι μου; Μα δεν έχω καμία ρίζα πέραν της γλώσσας, συγκεκριμένα της ελληνικής. Η «Νοσταλγία» προϋποθέτει ένα σπίτι, έναν οίκο, ένα ρίζωμα, μία περιπλάνηση, μία καταγωγή ή έναν προορισμό αλλά το σημαινόμενο διαφέρει για τον καθένα. Συναντώ το «chez soi»² ανάμεσα στις λέξεις. Λέξεις που συντάσσουν με τη σειρά τους μια γλώσσα. Από την άλλη, η γλώσσα «δεν ανήκει». Πώς μπορώ να την νιώθω «σπίτι» μου; Μπορώ να είμαι, μόνο, φιλοξενούμενή της³, να κατοικήσω εκεί προσωρινά;

Νοσταλγώ λέξεις που ειπώθηκαν σε λόγο προφορικό (αφού προηγείται του γραπτού), κείμενα που διάβασα και σημαντικούς άλλους που συνάντησα. Εκεί, θα έλεγα, βρίσκω τον δικό μου τόπο. Όμως, όποτε επιστρέφω σε εκείνες τις στιγμές στη προσπάθεια να μην τις ξεχάσω, συμπεραίνω ότι ποτέ δεν είναι οι ίδιοι τόποι που θυμάμαι. Το *εδώ* και το *τώρα* είναι σημεία που δεν επαληθεύονται.

Η ώρα είναι 22:03. Κλειδώνω τη πόρτα του εργαστηρίου. Κατευθύνομαι προς το μπαλκόνι.

Ώρα 22:05. Ξεκλειδώνω το ποδήλατο. Θέλω να επιστρέψω σπίτι μου.

Ώρα 22:06. Το παίρνω στους ώμους μου. Το κατεβάσω στον δρόμο.

Η λέξη «νοσταλγία» δεν απαντά στην Οδύσσεια, δεν είναι καν ελληνική αλλά... γερμανό-ελβετική: πρόκειται για έναν ιατρικό νεολογισμό Heimweh (πόνος/ νόσος/

---

² Στο ίδιο, σελ. 10-11. Χρησιμοποιώ λέξεις για το «σπίτι» που επιλέγει η Cassin

³ η M. Cassin στο βιβλίο της *Νοσταλγία* στη σελ. 27 αναφέρει τον γαλλικό όρο *hôte* που σημαίνει, ταυτόχρονα, «φιλοξενών» και «φιλοξενούμενος Derrida, επιχειρεί να αναλύσει αν η ηθική της φιλοξενίας μπορεί ή όχι να θεμελιώσει ένα δίκαιο και μια πολιτική, πέραν του οικογενειακού ενδιαφέροντος σε έναν κρατικο-εθνικό χώρο. Σχετίζει το *demeure* με το *ενδιαίτημα*. Αναφέρεται σε μια υποδοχή περιγράφοντας την οικειότητα της οικείας, ουσιαστικά τόπων στους οποίους συντελείται η υποδοχή της φιλοξενίας:

Η φιλοξενία είναι η ίδια η κουλτούρα [culture] και δεν είναι μια ηθική ανάμεσα σε άλλες. Ενώσω αγγίζει ένα ήθος, τουτέστιν το ενδιαίτημα [demeure], το οίκου [chez-soi], τον τόπο της οικείας διαμονής, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο είσαι εκεί μέσα, τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρεσαι προς τον εαυτό σου και προς τους άλλους, τους άλλους ως δικούς σου ή ως ξένους, η ηθική είναι φιλοξενία, είναι εξ ολοκλήρου επ-άλληλη με την εμπειρία της φιλοξενίας με οποιονδήποτε τρόπο τη διανοίξουμε ή την περιορίσουμε. [...] (βλ. *Πέραν Του Κοσμοπολιτισμού*, εκδ. Κριτική 2003, στις σελ. 34-35)

καημό της πατρίδας), τη μυστήρια πάθηση των Ελβετών μισθοφόρων του Λουδοβίκου ΙΔ' που μαράζωναν μακριά από τα ελβετικά βοσκοτόπια τους.⁴

Νοσταλγία. Η νοσταλγία (νόστος+ άλγος= επιστροφή+ πόνος) σήμερα χρησιμοποιείται διαφορετικά. Διατηρεί το αίσθημα του πόνου/ νόσου/ καημού αλλά δεν πρόκειται για μια χαμένη πατρίδα, μόνο από γεωγραφική άποψη. Μια πατρίδα σημαίνει ένα σπίτι⁵. Στην αγγλική γλώσσα⁶ υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ της λέξης «σπίτι» (house) ως *δομή* και «σπίτι» (home) ως *οίκος*. Ένα σπίτι δεν σημαίνει απαραίτητα ένα κτίριο. Εξάλλου, σπίτι με την έννοια του οικοδομήματος δεν έχουν όλοι αλλά κατοικούν. Μένουν σε έναν τόπο που εξασφαλίζει μερικές από τις ανάγκες τους, ακόμα κι αν αυτός περιορίζεται για παράδειγμα σε ένα παγκάκι, σε ένα κρεβάτι στο πεζοδρόμιο ή εν τέλει σε έναν *μη τόπο*.⁷ Αντίθετα, όλα τα κτίσματα δεν είναι κατοικίες. Πολλά από αυτά στεγάζουν απλά τον άνθρωπο. Μένει σε αυτά κι ωστόσο δεν τα κατοικεί όπως για παράδειγμα στα νοσοκομεία, στα γηροκομεία, στα ορφανοτροφεία κ.α. Αναπτύσσει εμπειρίες και συνήθειες. Πότε, όμως, νιώθει ότι βρίσκεται στο *σπίτι* του; Αυτό που θα εξετάσω στην παρούσα διπλωματική είναι το ερώτημα *Πότε νιώθει κανείς σπίτι του;*

Η αίσθηση του οικείου, πολλές φορές, πηγάζει από την επικοινωνία κάθε μορφής (νοηματική, προφορική ή γραπτή).

Η επικοινωνία είναι μια διαδικασία με την οποία ένας πομπός A (άνθρωπος ή ομάδα) μεταβιβάζει πληροφορίες, σκέψεις, ιδέες ή συναισθήματα σε ένα δέκτη B (άνθρωπος ή ομάδα) με στόχο να ενεργήσει πάνω του με τρόπο ώστε να προκαλέσει

---

⁴M. Cassin, στο ίδιο, σελ. 9

⁵ Εδώ, αναφέρομαι στο «ανοίκιο» όπως το έθεσε ο Φρόντ.

⁶ Αλλά και σε άλλες γλώσσες, που δεν θα εξετάσω στην παρούσα διπλωματική.

⁷ Μη τόποι: «Αν ένας τόπος μπορεί να οριστεί ως τόπος σχέσεων, ιστορίας και ταυτότητας, τότε ένας τόπος που δεν μπορεί να οριστεί ως τόπος σχέσεων, ιστορίας και ταυτότητας είναι ένας μη τόπος» βλ., Marc Auge, *Non-lieux*, σημειώσεις ΜΕΤ. Επιχειρώντας να προσδιορίσω το τί είναι τόπος, είμαι υποχρεωμένη να το εξετάσω σε συνάρτηση με τον άνθρωπο, ο οποίος είναι εγκάτοικος σε ένα ορισμένο γεωγραφικό περιβάλλον, έχει αναπτύξει στενή σχέση μαζί του, το διαμορφώνει χρηστικά και αναπτύσσει σε αυτήν τη περιοχή έναν πολιτισμό. Χάρης την καθημερινότητα που αναπτύσσει μέσα από την κατοίκηση, παρατηρείται ότι ο άνθρωπος συχνά βρίσκεται σε περιόδους αδιεξόδων. Έτσι, ήδη από τον Μεσοπόλεμο και μετά, παρατηρείται ότι οι άνθρωποι δεν πέφτουν σε αδράνεια αλλά υπακούν στα ανταντακλαστικά τους για κίνηση. Αυτά τα ανταντακλαστικά οδηγούν σε εύρεση *μη τόπων*, χαρακτηριστικό των οποίων είναι το ανοίκιο, αυτό που είναι μακριά από την καθημερινότητα και από ότι έχουν συνηθίσει ως «φυσιολογικό».

σε αυτόν την εμφάνιση ιδεών, πράξεων ή συναισθημάτων και σε τελική ανάλυση να επηρεάσει την κατάσταση του και τη συμπεριφορά του.⁸

Η αρχή των προβληματισμών μου (ίσως) βρίσκεται στη γλώσσα. Χρειάζονται όλοι από μία, ακόμη κι αν δεν είναι δική τους⁹, για να «κατοικήσουν». Εν ολίγοις, ένα σπίτι (house), αρχιτεκτονικό κτίριο, παραμένει στην ίδια γεωγραφική θέση, φέροντας μια σταθερότητα. Ενώ, μια γλώσσα, ένα σπίτι (home), μέσα στην οποία και δια την οποία κατοικεί ο άνθρωπος, αλλάζει συνεχώς. Το φέρει μαζί του όπως ο Αινείας φεύγοντας από την Τροία στην Ρώμη κουβάλησε, στις πλάτες του, τον πατέρα του Αγχίστη, ζητώντας του να πάρει στα χέρια του «τα ιερά κειμήλια και τους εφέστιους θεούς της πατρίδας»

Μέσα από την καταγραφή σημειομένων (συμβόλων) μιας γλώσσας, νιώθω στο «σπίτι» μου, όπως η Cassin στο «chez soi» ή ο Heidegger στο «Heimat». Είμαι εν κινήσει για το σπίτι. Από εδώ ξεκίνησα και προς εκεί πηγαίνω. Αρκεί να καταγράψω μια διαδρομή για να βεβαιωθώ ότι υπάρχει. Για να διασχίσω την διαδρομή, χρειάζεται να βεβαιωθώ ότι υπάρχω. Για να υπάρχω, βεβαιώνομαι ότι τρέφομαι. Η τροφός φροντίζει να επιβιώνει ένας οργανισμός. Ένας (ανθρώπινος) οργανισμός που επιβιώνει, σκέπτεται.

Συλλέγω κουτιά από κονσέρβες που καταναλώνω. Μια χειρονομία ξεκινάει την χρονική στιγμή της οποιαδήποτε επιλογής, ενίοτε της συλλογής. Η δική μου χειρονομία, εκτείνεται μέσω της χάραξης και της προσθαφαίρεσης. Μεταμορφώνω το καπάκι-αντικείμενο από κονσερβοκούτι μιας μακράς διάρκειας τροφής σε γράμμα-αντικείμενο¹⁰. Έτσι, όχι απλά «γράφω» με την χρήση της ύλης αντί του άυλου ίχνους αλλά παρουσιάζω τα σύμβολα της αλφάβητου με τρεις διαστάσεις, με «σάρκα και οστά». Η γραφή αυτή δεν εμφανίζεται μόνο ως υποκατάστατο του προφορικού λόγου, αλλά μαρτυρεί την ύπαρξη μιας πολυδιάστατης σκέψης.

Επιπλέον, αντιλαμβάνομαι τον λόγο ως τροφή και την τροφή ως λόγο. Η στοματική κοιλότητα είναι ένας κοινός τόπος, όπου κατοικούν ο λόγος και η τροφή. Το στόμα

---

⁸ Δ. Μπουραντάς, *Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης και Υπηρεσιών*, Οργανισμός Εκδόσεων και Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 1999, σελ. 141

⁹ Αναφέρομαι τόσο στον έναρθρο λόγο διαφορετικών λαών όσο και στο αφηρημένο γραμματικό σύστημα που έχουν εσωτερικευμένο στη σκέψεις τους οι ομιλητές μιας γλώσσας. Ο όρος γλώσσα χρησιμοποιείται κυρίως συσχετιζόμενη με την επικοινωνία, ιδίως του ανθρώπου, αλλά μπορεί να αντιστοιχεί επίσης και σε περιπτώσεις τεχνητών και μη ανθρώπινων σημειακών συστημάτων (μιμόγλωσσα, τυπικές γλώσσες των μαθηματικών και της πληροφορική, γλώσσες προγραμματισμού, συστήματα επικοινωνίας ζώων κ.λπ.).

¹⁰ Βέβαια, αρκεί μόνο η χρήση της λέξης αντικείμενο αφού εμπεριέχει τη λέξη κείμενο.

εξυπηρετεί στη μάσηση της τροφής και παίζει σημαντικό ρόλο στη λεκτική επικοινωνία, όπως ακριβώς λειτουργεί και μια μηχανή παραγωγής. Δια της σκέψεως και εν κινήσει παράγει λέξεις και νοήματα μέσω των οποίων ο άνθρωπος κατοικεί και επιβιώνει. Ο λόγος μετατοπίζεται από το στόμα και έχει τη δική του ανάγκη να ιδωθεί από το βλέμμα.

Μια διαδρομή όπως εκείνη που κάνω με αφετηρία το σπίτι (μου) και προορισμό το εργαστήριο (μου), εμπεριέχει μια άλλη. Εκείνη που με οδηγεί από την τροφή στον λόγο. Μια ιστορία γράφεται με μαρτυρίες. Το ντοκουμέντο είναι μια μορφή μαρτυρίας και αυτό. Έτσι, το δοχείο που προφύλασσε την τροφή από τις επιπτώσεις του χρόνου, μαρτυρεί την ύπαρξη της ίδιας της τροφής που απουσιάζει κι αυτή. Τροφή και λόγος «ενσαρκώνονται» σε ένα σώμα. Τη στιγμή που παρουσιάζω την χαρτογράφηση μιας διαδρομής, από το σπίτι στο εργαστήριο, διατηρώ την παρουσία μιας παρελθοντικής εμπειρίας στο *τόρα*, η οποία την στιγμή που ομιλούμε, απουσιάζει. Χάρης σε αυτή τη μαρτυρία μπορώ να «νοσταλγώ» και να επιστρέφω πάντα στο σπίτι μου. Μα είναι εκεί που επιστρέφω το σπίτι μου; Πιο πολύ νιώθω στο *σπίτι* μου όταν οδηγούμαι προς αυτό, παρά όταν φθάνω.

Υπέμετρη δυσχέρεια να δοθεί στη σκέψη αυτή μια γλώσσα που να της είναι πιστή. Κάθε καθαρά αναστοχαστικός λόγος κινδυνεύει πράγματι να επανοδηγήσει την εμπειρία του έξω στην διάσταση της εσωτερικότητας. Κατά τρόπο ακαταμάχητο, ο αναστοχασμός κατατείνει στον επαναπατρισμό της προς την πλευρά της συνείδησης και την ανάπτυξή της σε μια περιγραφή του βιώματος, όπου το «έξω» θα σκιαγραφηθεί ως εμπειρία του σώματος, του χώρου, των ορίων της θέλησης, της ανεξίτηλης παρουσίας του άλλου.¹¹

Χρησιμοποιώ αντί για λεξιλόγιο, υλικά: τρίμμα κάρβουνου, κονσέρβα, υλικά περίφραξης και θεμελίωσης. Κάθε «υλικό λεξιλόγιο» που επινοώ, για να ερμηνεύσω την σκέψη μου, είναι εξίσου ριψοκίνδυνο με τον αναστοχαστικό λόγο, που αναφέρει ο Foucault. Διαιρείται το «μέσα» με το «έξω». Η ύλη ως έξωθεν ή το έξωθεν μέσω της ύλης με αναγκάζει να κατασκευάσω ένα έσωθεν μέσω της σκέψης που μπορεί να είναι η ίδια η σκέψη, και το αντίστροφο. Η λογική, η μεθοδολογία και η έρευνα αυτής της συλλογιστικής αρχίζει να μοιάζει με το μύθο του Σίσυφου και τον ατέρμονο στόχο. Όμως, η πολλαπλότητα της σκέψης ή η πυκνότητα της ύλης *υφαίνει ξανά το νήμα της εσωτερικότητας.*

---

¹¹ Michel Foucault, *Ο Στοχασμός Του Έξω*, εκδ. Πλέθρον 1998, σελ.21

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ Α ΚΑΙ Β, ΕΔΩ ΚΑΙ ΕΚΕΙ

Αυτό το ασφυκτικό και γλυκό συναίσθημα είναι, όπως και η καταγωγή, μια επιλεγμένη μυθοπλασία που δε παύει να εκπέμπει ενδείξεις για να εκληφθεί ως αυτό που είναι - μια μυθοπλασία αξιολάτρευτη, ανθρώπινη, μια πολιτισμική κατασκευή. Μήπως λοιπόν ο καλύτερος τρόπος να επιστρέψουμε στην πατρίδα μας, στο πέρας μιας οδύσσειας μεταλλαγμένης από το σύγχρονο συναίσθημα, είναι να μην είναι δική μας;¹²

Άρχισα να τοποθετούμαι ανάμεσα σε σημεία. Ονομάζω σημείο α το *Εδώ* και σημείο β το *Εκεί*.

Θεωρώ αντικείμενο χ στο σημείο α και αντικείμενο ψ στο σημείο β . Εγώ ως παρατηρητής βλέπω αντικείμενο χ στο σημείο α . Αναρωτιέμαι, ο παρατηρητής 2 βλέπει αντικείμενο χ στο σημείο α ; Η απάντηση εξαρτάται από τη θέση του παρατηρητή 2. Άρα σημείο α και β είναι ανακριβή ή διαφορετικά κάθε φορά για κάθε παρατηρητή. Ορίζω το παραπάνω πρόβλημα ως εμπειρία και κεντρικό άξονα της έρευνας μου.

Αυτό που με διαχωρίζει από το σημείο α είναι η απόσταση από το σημείο β . έχω την ανάγκη να μετακινηθώ από το σημείο α στο σημείο β . Η εν λόγω μετακίνηση, εμπριέχει την εμπειρία, το ταξίδι, και, κατ' επέκταση την οδό και το μονοπάτι. Πρόκειται για σημεία που υποδηλώνουν μια θέση όπως η γεωγραφική και σημεία που δεν ανήκουν ούτε σε παρατηρητή και ούτε σε αντικείμενο. *Αντικείμενο και σημείο* συμπίπτουν αλλά δεν ταυτίζονται. Το μεσοδιάστημα α - β , αυτός ο ενδιάμεσος χώρος χορηγεί το μέτρο για το *κατοικείν* του ανθρώπου. Και σημαίνει αυτό που ονομάζω *γλώσσα*.

Το υψωμένο προς τα πάνω βλέμμα διατρέχει την απόσταση που μας χωρίζει από τον ουρανό, αλλά παραμένει πάνω στη γη. Αυτό το ενδιάμεσο χορηγεί το μέτρο για το κατοικείν του ανθρώπου. Αυτή τη χορηγούσα το μέτρο διάπλωση, χάριν της οποίας παραμένει ανοιχτός ο Ενδιάμεσος Χώρος μεταξύ γης και ουρανού, την ονομάζουμε διάσταση.[...] Σύμφωνα με τα όσα λέει ο Χαίλντερλιν, ο άνθρωπος διαμετρά απ' άκρο σ' άκρο τη διάσταση, ενώ αναμετράται με το ουράνιο. [...] Μπορεί να την αναστείλει, να τη συντομεύσει ή να την παραποιήσει, αλλά δεν μπορεί να την αποφύγει.¹³

Αυτό που βρίσκει ο Heidegger στον Hölderlin είναι μια ποιητική γλώσσα αυτο-αναφορική, της οποίας μοναδικό αντικείμενο είναι η ίδια η ποίηση, ο ρόλος

¹² M. Cassin, στο ίδιο, σελ. 25

¹³ Martin Heidegger, *Ποιητικά Κατοικεί Ο Άνθρωπος*, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2008, σελ. 33

και η θέση, τα όρια και οι δυνατότητές της. Η ποιητική κατοίκηση είναι μια αναμέτρηση του ανθρώπου με το Ουράνιο, το άγνωστο. Ο Heidegger επισημαίνει πως κατοικούμε «ως φιλοξενούμενοι» και όχι «ως κύριοι»: «Κατοικούμε στη γη ως επισκέπτες και όχι ως οικοδεσπότες, σε μια σχέση προσμονής και ελπίδας με τις θεότητες (...). Στη σωτηρία της γης, στην υποδοχή του ουρανού, στην προσμονή των θεοτήτων, στην προσαγωγή των θνητών, λαμβάνει χώρα το κατοικώ ως μέριμνα και διαφύλαξη του τετραμερούς»¹⁴.

Αλλά το «κατοικείν» του Hölderlin, όπως και του Heidegger, δεν δηλώνει απλώς την κατοχή μιας κατοικίας και τη δαπάνη της καθημερινότητάς μας μέσα σ' αυτή. Πρόκειται για την ουσία του Είναι, το «θεμελιώδες χαρακτηριστικό της ανθρώπινης εμπειρικής ύπαρξης» που εκδηλώνεται στο γεγονός της κατοίκησης, αναφέρει στο βιβλίο του, ο Α. Αρτινός, *η Ετεροτοπία της καλύβας*¹⁵.

Κάθε ανεπαίσθητη ενέργεια ή κίνηση με κατεύθυνση από το α ως το β , φέρνει μια αλλαγή και αυτή οδηγεί σε μια μεταβλητότητα. Ακόμα ονειρεύομαι τον πηγαισμό στο σημείο β . Αλγώ στη σκέψη ότι νέομαι στο σπίτι-που *σπίτι* δεν είναι. Είμαι στο σημείο α_1 . Με εξοργίζει που βρίσκομαι στο σημείο α_1 . Δέχομαι μια επιτάχυνση $g=9,80665 \text{ m/c}^2$ ¹⁶. όμως είναι ανεπαίσθητη, αφού τόση είναι και η επιτάχυνση που αποκτάει ένα σώμα, μόνο και μόνο, όταν βρεθεί μέσα στο βαρυτικό πεδίο της Γης.

«Ο Benoit Goetz μας εισάγει στον όρο *Διατόπιση*, θέλοντας να πει ότι υπάρχουν πάντα τόποι, αλλά και χώροι που δεν είναι τόποι, χώροι ανάμεσα στους τόπους, με αποτέλεσμα οι τόποι να κινούνται, να επιπλέουν, να αποσυνάπτονται, να γίνονται ασταθείς»¹⁷.

Ανάμεσα στα σημεία α και β συμβαίνει μια καταγραφή με σκοπό να δημιουργείται ένας ασφαλής τόπος όπου ό,τι συμβαίνει πιστοποιείται, παρότι το συμβάν είναι εν κινήσει. Όπως μια φωτογραφία απαθανατίζει στιγμές -μια καταγραφή κι αυτή- έτσι και όσα γράφονται λειτουργούν ως μια επιμέρους απόδειξη των συμβάντων. Ακόμη και η απουσία των γραμμάτων-συμβόλων μιας γλώσσας υποδηλώνουν μια (εν δυνάμει) παρουσία. Ακριβώς όπως συμβαίνει στον τόπο μιας σελίδας τετραδίου. Το

¹⁴ Μ. Heidegger, *Κτίζειν, Κατοικείν, Σκέπτεσθαι*, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2009, τετραμερές: γῆ καὶ οὐρανός, οἱ θεότητες καὶ οἱ θνητοί, ἀνήκουν σέ ἕνα ἑνιαῖο ὄλον.

¹⁵ Α. Αρτινός, *Ετεροτοπία της καλύβας*, εκδ. Σμίλλη, Αθήνα 2014

¹⁶ Η επιτάχυνση της βαρύτητας είναι η επιτάχυνση των αντικειμένων που πέφτουν ελεύθερα υπό την επίδραση του βαρυτικού πεδίου της Γης. Η τιμή της κοντά στην επιφάνεια της Γης συμβολίζεται με το g και είναι ίση με $9,80665 \text{ m/c}^2$

¹⁷ Τάκης Κουμπής, «Αρχιτεκτονική και Φιλοσοφία: Αντηχήσεις/ διατοπίσεις», *Αρχιτέκτονες*, 64, Ιούλ. 2007, σελ. 56-57

κενό της σελίδας δέχεται την πλήρωση των όσων γράφονται όπως ένα άδειο σπίτι τους ένοικους.

Ωρα 22:09. Είμαι έξω από το θυρωρείο. Χαιρετώ τον φύλακα. Ο Στέλιος, ο σκύλος κάθετα όλο το βράδυ μαζί του.

Ωρα 22:10. Κατευθύνομαι προς την έξοδο της σχολής.

[*Ratio: A is to B as C is to D*] Μια καθημερινή διαδρομή. Από το *εδώ* ως το *εκεί* από το *εκεί* ως το *εδώ*. Από το σημείο *A* στο σημείο *D* και πάλι πίσω. Η επανάληψη αναιρεί την μοναδικότητα. Ένα ταξίδι κι αυτό, η εμπειρία. Δεν είχα συνειδητοποιήσει ότι η καθημερινή μου δράση αντανακλάται στις ανησυχίες του *Είναι*, στο *μέσα*. Έτσι, χαρτογράφησα την προσωπική μου διαδρομή χωρίς να ξέρω σε ποια θέση είναι το σπίτι μου και γνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι σε όποιο σημείο και να ήμουν, ήμουν *σπίτι* μου. Η τροφή με οδηγεί στον λόγο επειδή την μετατρέπω σε γράμματα και γράφω αυτό που με λόγια δε μπορώ να διατυπώσω, όμως το εκφράζω.

Θέλω να επιστρέψω σπίτι μου. Για να φθάσω σε αυτό χρειάζεται να μετατοπιστώ από το σημείο *α* στο σημείο *β*. Σε κάθε απόπειρα να περάσω από σημεία, ενυπάρχει το *ανοίκειο* που φέρει το *οικείο* εξ ορισμού. Γιατί θέλω να επιστρέψω σπίτι μου. Γι' αυτό, δημιουργώ τρεις εκδοχές περιφραξης στο χώρο:

Στο *TOO LUCKY TO DIE, NOT* (*νόσος/ πόνος/ καημός*), το αγκαθωτό σύρμα με την επαναλαμβανόμενη γραμμική τοποθέτηση χωρίζει δυο σημεία. Αποτελείται από ένα *ανοίκειο-ξένο*, αιχμηρό σκέλος που είναι ικανό να τραυματίζει όποιον προσπαθεί να το διαπεράσει και από ένα *οικείο-γνωστό* σκέλος, το βαμβάκι που αναιρεί αυτήν την αιχμηρότητα. Για να περάσει κάποιος από το ένα σημείο στο άλλο, θα τραυματιστεί, θα αποτραπεί. Θέλω να καταστήσω το πέρασμα ασφαλές. Σε αυτή τη περίπτωση, τα κενά μεταξύ των επαναλαμβανόμενων αγκαθωτών συρμάτων είναι ικανά να αιχμαλωτίσουν λόγω των αιχμηρών προεξοχών και δεν είναι, επειδή τα προστατεύω με βαμβάκι.

Στο *SIMPLE AS ABC* (*Περιπλάνηση*), το κοτετσόσυρμα ορίζει τον χώρο που καταλαμβάνουν τα σημεία, αφήνοντας *οικείο-γνωστό* το γεωγραφικό περιβάλλον που περικλείονται. Χάρης της διάτρητης ιδιότητας του υλικού, η απέναντι πλευρά είναι, επίσης, *οικεία-γνωστή*. Έχοντας στα χέρια μου αυτό το υλικό, λειτουργώ αντίθετα από την λογική του αγκαθωτού συρματοπλέγματος. Καλύπτω, δηλαδή, με σκόνη από κάρβουνο τα κενά που έχω, μετατρέπω την επιφάνεια σε, πλέον, αδιαφανή, *ανοίκεια-ξένη* και την τοποθετώ στο πάτωμα. Αναιρώ την λειτουργία του φραγμού. Το *ανοίκειο*, όμως, έχει μέσα του κάτι το *παλαιόθεν γνωστό*. Το

κάρβουνο από μέσο γραφής έγινε επιφάνεια, ένας «τόπος». Μια πλακάτ επιφάνεια, ένας τόπος χωρίς συνήθεια¹⁸ όπου «γράφω, σβήνοντας». Χρησιμοποιώ το αρνητικό σχήμα των γραμμμάτων για να «ανασύρει ήχους» μιας παλαιόθεν γνωστής ανάγνωσης.

Στο *Notebook (Ρίζωμα/ Ξεριζωμός)*, κατασκευάζω έναν τόπο με θεμέλια όπως του κτιρίου. Ανάμεσα από αυτά τα όρια κάποιος δεν αιχμαλωτίζεται αλλά «ριζώνει» και σταθεροποιείται. Εδώ, δεν υπάρχει πέρασμα αλλά μια στατικότητα. Ένα σημείο παύσης, το οποίο επιδέχεται και υποδέχεται την «βουβή από ήχους» γραφή. Αυτό είναι κάτι το ανησυχητικά-ανοικείο.

---

¹⁸ «Το ξενίτεμα δεν σημαίνει μόνο την απώλεια της χώρας, αλλά έναν πιο αυθεντικό τρόπο διαμονής, κατοίκησης χωρίς συνήθεια» βλ. Maurice Blanchot, *L'Entretien Infini*, Gallimard, Παρίσι 1969, σελ. 452

THE AGE OF CONTAGION ΚΑΙ Ο ΑΙΝΕΙΑΣ

Το New Heaven, κατά τον σκηνοθέτη Jon Bokenkamp¹⁹, ήταν μια *ετεροτοπία*²⁰ όπου κατοικούσαν οι *υγιείς*. Σύμφωνα με τον μύθο, όσοι δεν κατοικούσαν στο New Heaven, οι άλλοι, λεγόντουσαν *ALLO*. Οι *ALLO* ήταν *μολυσμένοι* επειδή δεν γεννήθηκαν στο New Heaven. Ωστόσο, μερικοί από τους *υγιείς* είχαν την επιθυμία να αναζητήσουν νέους τόπους, κάτι όμως απαγορευμένο από τους νόμους της κοινωνίας τους. Όσοι, κρυφά, κατάφερναν να περάσουν τα σύνορα του τόπου τους, καταζητούνταν. Αν συλλαμβάνονταν, επέστεφαν, παρά τη θέλησή τους, στο New Heaven. Τότε, σύμφωνα με την θρησκεία τους, θεωρούνταν *μολυσμένοι* επειδή είχαν εκτεθεί στον κόσμο των *ALLO*. Στην, μετά βίας, επιστροφή τους στο New Heaven καιγόντουσαν μέχρι θανάτου στη κάμινο με σκοπό να εξαγνιστούν. Γύρω-γύρω από την κάμινο, κοσκίνιζαν περιμετρικά με ρυόλιθο, ένα ορυκτό, που τους προστάτευε από τα «κακά πνεύματα» ούτως ώστε να μη μολυνθούν οι υπόλοιποι κάτοικοι.

Τα παραπάνω, στο σενάριο, ήταν κατασκευάσμα ενός χαρακτήρα εν ονόματι Nicolas Moor. Ο Nicolas ήταν εξόριστος στην Αμερική. Είχε εξοριστεί επειδή πίστευε ότι ο κόσμος κατέρρευε και ότι όλοι ήταν *μολυσμένοι* εκτός από τον ίδιο. Γι' αυτό, απομονώθηκε σε ένα απομακρυσμένο δάσος. Δόγμα του ήταν να φτιάξει την δική του πατρίδα-σπίτι από τους *επιζήσαντες* της μόλυνσης. Αφού έχτισε το σπίτι του, συνέθεσε ένα αλφαβητάριο συμβόλων και έγραψε το σύγγραμμα του με τίτλο *The Age Of Contagion*, το οποίο, όρισε ως ιερό βιβλίο. Έπειτα συγκέντρωσε άτομα που πίστεψαν στο έργο του και τον ακολούθησαν. Όμως, με το πέρασμα των χρόνων, όταν αυτά τα μέλη γέννησαν απογόνους, θανατώθηκαν από τον Nicolas Moor. Οι Απόγονοι των μελών βαφτίστηκαν *υγιείς* επειδή ποτέ δεν είχαν επισκεφτεί τον τόπο των άλλων, *ALLO*.

Σε μια άλλη κλίμακα, κατά την ελληνορωμαϊκή μυθολογία ο Αινείας έλαβε μέρος στον Τρωικό Πόλεμο ως επικεφαλής των Δαρδάνων και σύμμαχος των Τρώων, όντας ο γενναιότερος ήρωας στην πλευρά τους μετά τον Έκτορα. Μετά την άλωση της Τροίας ο Αινείας ρίχνει στους πλατιούς του ώμους και το σκυφτό σβέρκο του μια πυρόξανθη λεοντή και φορτώνεται τον πατέρα του Αγχίστη, ζητώντας του να πάρει στα χέρια του «τα ιερά κειμήλια και τους εφέστιους θεούς της πατρίδας»²¹. Εγκαταστάθηκε στη Ρώμη από όπου καταγόταν, πόλη που θεωρήθηκε ότι έχτισαν τα εγγόνια του. Μετά από τρία χρόνια στέφθηκε βασιλιάς έχοντας δημιουργήσει

¹⁹ Blacklist series, se.5 ep.20

²⁰ Ο τόπος του άλλου. Όρος του Michel Foucault.

²¹ Αινειάδα, ΙΙ, 720-723 και 717

ένα νέο σπίτι, μια νέα πατρίδα βασισμένη στην Τροία. Αυτή η νέα πατρίδα, ακριβώς επειδή ήταν νέα δεν μπορούσε να ήταν ίδια με την Τροία ούτε την Ρώμη. Πλέον, ο Αινείας σταμάτησε να μιλά ελληνικά αλλά χρησιμοποιούσε τα λατινικά, την γλώσσα των κατοίκων του τόπου στον οποίο εγκαταστάθηκε. «Την νέα πατρίδα τη φτιάχνουμε με τη γλώσσα του άλλου», λέει η Cassin. «Η χρήση της λατινικής γλώσσας είναι για τους Ρωμαίους κατοίκους ένα ταυτοτικό σημείο, μια άλλη γλώσσα πολιτισμού», γράφει η Florence Dupont²².

Τελικά, στη γλώσσα στρεφόμαστε όταν θέλουμε να εξετάσουμε την *Αινειάδα* και την ίδρυση της Ρώμης αλλά και την ίδρυση του New Heaven. Στα παραδείγματα της (αυτο)εξορίας του Αινεία και του Nicolas Moog το ζήτημα της σχέσης γλώσσας- λαού και, ακόμα περισσότερο, αυτό της νοσταλγίας περιπλέκονται

Παραθέτω αυτές τις ιστορίες ως παραδείγματα που με εμπνέουν σε σχέση με την ανάγκη για το *κατοικείν*, ένα *κατοικείν* άμεσα συνυφασμένο με το *ανοίκειο*. Αν το *ανοίκειο* είναι ένας τόπος, τότε ενυπάρχει των άλλων τόπων. Ο άνθρωπος κατοικεί σε συγκεκριμένους τόπους και όχι στην απροσδιοριστία ενός χώρου.

*Πότε λοιπόν είναι κανείς σπίτι του; Δεν έχω απάντηση. Ίσως πάντα, ίσως ποτέ. Ίσως πάντα γιατί αλλιώς ποτέ. Μα αυτά σχηματίζουν κατεξοχήν δυο άκρα. Και ο άνθρωπος ψάχνει να βρει ένα μέτρο, εφεύρει την διάσταση ενώ ταυτόχρονα διαμετράται με το ουράνιο που μέτρο δεν έχει. Αυτό που σημαίνω ως *σπίτι*, βρίσκεται εν κινήσει. Ίσως να μην υπάρχει κάποιο άκρο ή σημείο μεταξύ των άκρων να το ορίσει. Ο άνθρωπος έχει την ιδιότητα να μη ριζώνει, αντίθετα, για παράδειγμα, με ένα δέντρο που δεν μπορεί να κάνει αλλιώς.*

Επιλέγω λοιπόν σαν δίδαγμα μιας οδύσσειας, ότι δεν μένει κανείς «εκεί» για πολύ, ότι δηλαδή δεν «είναι» ποτέ «εκεί», στο σπίτι του. Αντί για ρίζες θα καλλιεργούσα μάλλον το αλλού, έναν κόσμο που δεν είναι κλειστός, γεμάτος διαφορετικούς «ομοίους», σαν εμάς όχι σαν εμάς.

*Πότε λοιπόν είναι κανείς σπίτι του; Όταν τον υποδέχονται – αυτόν, τους δικούς του και τη γλώσσα του, τις γλώσσες του.*²³

Στο μοναδικό *σπίτι* που μπορεί πάντοτε να επιστρέφει κανείς είναι μια μη καταγωγική γλώσσα. Σύμφωνα με τον Derrida «η γλώσσα δεν ανήκει». Δηλαδή μια γλώσσα δεν ανήκει σε κανέναν επειδή ανήκει σε όλους. Ένας *μη τόπος*, ένας τόπος χωρίς ιδιότητα. Η γλώσσα (πιστεύω) έχει την ανάγκη να μπορεί να «ιδωθεί». Ένας

²² Florence Dupont, *Rome, La ville sans origine*, εκδ. Gallimard, Παρίσι 2011

²³ B.Cassin, στο *ίδιο*, σελ. 117

τόπος είναι συνδεδεμένος με τη γλώσσα του. Μια γλώσσα «τόσο θνητή όπως και η μητέρα μας», γράφει η Cassin ή όπως ένα σπίτι που δεν μπορεί, όσο απομακρυνόμαστε από αυτό, να μείνει ίδιο. Ένα σπίτι που αλλάζει μαζί με το *Είναι*, που εκτείνεται ταυτόχρονα με την κίνηση και το κουβαλάμε παντού και πάντα. Αν, όμως, η γλώσσα δεν ανήκει «μπορούμε να τη μοιραστούμε, να την ανταλλάξουμε να μάθουμε μια δεύτερη, μια τρίτη και φυσικά να επινοήσουμε αλλιώς εντός της μίας, της άλλης στο μεταξύ-δυο-γλωσσών, δηλαδή να *μεταφράσουμε*» συνεχίζει η Cassin.

Επιστροφή, αλλά πού;

Η Κασέν ανασυστήνει τον πόνο και τον πόθο της επιστροφής, αλλά δεν τον ταυτίζει αποκλειστικά με τον τόπο. Ο Οδυσσέας, παρότι επιστρέφει στην Ιθάκη, τον βασανίζει ένα «όχι ακόμα», το οποίο δεν τον αφήνει σε ησυχία, εξ ου και αρχίζει δεύτερο ταξίδι ύστερα από τα δέκα χρόνια περιπλάνησης σε θάλασσες και σε στεριές. «Έτσι είναι γραμμένη η επιθυμία μας. Να θυμηθούμε και τον Λακάν. Αυτός είναι ο τρόπος που ζούμε. Είναι καλό να μη νιώθεις πουθενά σαν στο σπίτι σου, διότι αυτό είναι το νόημα της ζωής. Έτσι, επανεφευρίσκουμε τη ζωή μας», αναφέρει στην κουβέντα μας, στις παρυφές του Λυκαβηττού.²⁴

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Το νόστιμον ἦμαρ

Ωρα 22:11. Το φανάρι είναι πορτοκαλί. Αναβοσβήνει. Μπορώ να διασχίζω κάθετα τον δρόμο. Τηρώ τον Κ.Ο.Κ. Πρέπει να βρεθώ στο απέναντι ρεύμα επί της οδού Πειραιώς. Βλέπω την στάση του λεωφορείου 049. Δεν περιμένει κανείς. Τα λεωφορεία αυτή την ώρα πραγματοποιούν δρομολόγια σχεδόν ανά τρία τέταρτα. Αυτή την φορά, δεν βάζω στοίχημα με τον εαυτό μου να φτάσω πριν το λεωφορείο. Οι πιθανότητες να συναντηθούν τα δρομολόγια μας, είναι ελάχιστες.

Ωρα 22:16. Οδηγώ το ποδήλατο. Δε βιάζομαι. Ο δρόμος είναι άδειος. Απολαμβάνω την διαδρομή. Μπροστά μου, βλέπω μια καντίνα. Φαίνεται να έχει αράξει εκεί για μέρες. Τα λάστιχα του φορτηγού είναι ξεφούσκωτα. Το πρωί πέρασα από εδώ. Δεν θυμάμαι να την είδα.

Ωρα 22:20. Κι άλλο φανάρι. Είναι κόκκινο. Δεν βιάζομαι. Πρέπει να σταματήσω. Πόσες φορές πρέπει να σταματήσω σε μια διαδρομή, μάλιστα, των είκοσι λεπτών; 22:21. Το φανάρι είναι πράσινο. Συνεχίζω να οδηγώ το ποδήλατο.

Ωρα 22:28. Έφτασα στο σπίτι μου. Οδός Συμμαχιδών 29. Συντεταγμένες 37°58'20.1"N 23°42'30.6"E. Ξεκλειδώνω την πόρτα. Κλειδώνω την πόρτα. Ανεβάζω το ποδήλατο στον πρώτο όροφο. Ξεκλειδώνω την πόρτα. Κλειδώνω την πόρτα. Κατευθύνομαι προς το μπαλκόνι. Ανοίγω την πόρτα. Κλειδώνω το ποδήλατο.

Ωρα 22:35. Είμαι στο σπίτι μου. Κάθομαι στον καναπέ. Σκέφτομαι να μαγειρέψω.

---

²⁴ Δημήτρης Αθηνάκης, «Η έννοια της πατρίδας έχει αλλάξει», στήλη «Προσκήνιο», εφ. Καθημερινή, 28.11.2015 [<http://www.kathimerini.gr/840213/article/proswpa/proskhnio/h-ennoia-ths-patridas-exei-alla3ei> (προσπελάστηκε στις 15/6/2019)]

Στρίβω τον διακόπτη του θερμοσίφωνα. Δεν βιάζομαι. Θα κάνω μπάνιο. Πάω στην κουζίνα. Κοιτάζω τι έχω στο ντουλάπι.

Ωρα 23:58. Είναι έτοιμη η μακαρονάδα. Ανοίγω την τηλεόραση και χαζεύω καθώς τρώω.

Ωρα 02:38. Πέρασε η ώρα. Πρέπει να κοιμηθώ. Αύριο έχω προγραμματίσει να πάω στην σχολή. Στην οδό Πειραιώς 256. Συντεταγμένες 37°57'45.4"N 23°41'21.8"E.

Το ανησυχητικά ανοίκειο [unheimlich] είναι μια παραλλαγή του τρομαχτικού, η οποία ανάγεται σε κάτι παλαιόθεν γνωστό, παλαιόθεν οικείο.²⁵

Νόστιμον ἦμαρ σημαίνει μέρα επιστροφής. Το «νόστιμος» στα νέα ελληνικά έχει τη σημασία του «εύγεστος, χαριτωμένος». Η σημασία της ρίζας είναι «αίσια επιστροφή, σωτηρία», από το αρχαίο ελληνικό ρήμα *νέομαι* που σημαίνει «επιστρέφω, επανέρχομαι». Προτιμώ να γυρίσω σπίτι μου, επειδή αυτό ξέρω να κάνω- κάτι το «ανησυχητικά ανοίκειο».

---

²⁵Sigmund Freud, *Το ανοίκειο*, μτφ. Ε. Βαϊκούση, επιμ. Κ. Δοξιάδης, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2009, σελ. 15

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Marc Auge, *Non-Lieux*, εκδ. Le Seuil, Paris 1992

Maurice Blanchot, *L'Entretien Infini*, Gallimard, Παρίσι 1969

Maurice Blanchot, *Ο Τελευταίος Άνθρωπος*, μτφ. Δημήτρης Δημητριάδης, επιμ. Σταύρος Πετσόπουλος, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1994

Maurice Blanchot, *Η Λογοτεχνία Και Το Δικαίωμα Στο Θάνατο*, μτφ. Νίκος Ηλιάδης, εκδ. FUTURA, Αθήνα 2003

Barbara Cassin, *Plus d' une langue*, εκδ. Bayard, Παρίσι 2012

Barbara Cassin, *Νοσταλγία*, μτφ. και επιμ. Ιγγλέση-Σεσίλ Μεργέλου, εκδ. Μελάνι (δεύτερη έκδοση), Αθήνα 2016

Florence Dupont, *Rome, La Ville Sans Origine*, εκδ. Gallimard, Παρίσι 2011

Jacques Derrida, *Πέραν Του Κοσμοπολιτισμού*, μτφ. Βαγγέλης Μπιτσώρης, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2003

Michel Foucault, *Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα*, μτφ. Τάσος Μπέτζελος, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2012

Michel Foucault, *Ο Στοχασμός Του Έξω*, μτφ. Βασίλειος Πατσογιάννης, επιμ. Λουκάς Ρινόπουλος, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1998

Sigmund Freud, *Το ανοίκειο*, μτφ. Έμη Βαϊκούση, επιμ. Κ. Δοξιάδης, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2009

Benoît Goetz, *La Dislocation, Architecture et Philosophy*, Ed. DelaPassion, Paris 2001

Martin Heidegger, *Διαμονές, Το Ταξίδι Στην Ελλάδα*, μτφ. Γιώργος Φαράκλας, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2014

Martin Heidegger, *Κτίζειν, Κατοικείν, Σκέπτεσθαι*, μτφ. Γιώργος Ξηροπαϊδης, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2009

Martin Heidegger, *Ποιητικά Κατοικεί Ο Άνθρωπος*, μτφ. Ιωάννα Αβραμίδου, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2008

Kibble, T.W.B., *Κλασική Μηχανική*, εκδ. ΠΕΚ, Κρήτη 2012

Fernando Pessoa, *Ο Οδοιπόρος*, μτφ. Μαρία Παπαδήμα, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2010

Αποστόλης Αρτινός, *Η Ετεροτοπία Της Καλύβας*, εκδ. Σμίλλη, Αθήνα 2014

Τάκης Κουμπής, «Η διατόπιση και η ερείπωση της αναπαράστασης»,
Αναφορά/Αναπαράσταση, εκδ. Futura, Αθήνα 2011

Συλλογικό, *Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών*, Αθήνα 1999

Περιοδικά εφημερίδες και άρθρα

Τάκης Κουμπής, «Αρχιτεκτονική και Φιλοσοφία: Αντηχήσεις/ διατοπίσεις»,
Αρχιτέκτονες, 64, Ιούλ. 2007

Τάκης Κουμπής «Το κενό και ο χώρος του ά-εργου», εφ. *Η Κυριακάτικη Αυγή*,
7.6.1998

Δημήτρης Αθηνάκης, «Η έννοια της πατρίδας έχει αλλάξει», εφ. *Καθημερινή*,
28.11.2015